

UTÓIRAT-E AZ UTÓIRAT?

A MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET UTÓIRATÁNAK 100. SZÁMÁHOZ

SZÖVEG TEXT: KLEIN RUDOLF

Amikor a szerkesztőség a Magyar Építőművészet szárnyai alatt megálmodta az *Utóiratot* mint „magnövelt rovatot”, kicsit szkeptikusan fogadtam: hogy fér meg a két eltérő rész egymással, tartalmilag és vizuálisan, azaz a képes építészeti és a főképp szöveges elméleti? Ám az elméleti rész – azaz az albérlő – fokozatosan társbérlővé vált, alig észrevehetően kinőtte magát egy elméleti-tudományos fórummá, mely azért kötődik az egykori főbérlőhöz.

Több kötetet kitevő, igen gazdag anyag gyűlt össze igényes írásokból, melyek lefedik a szűkebb értelemben vett építészet tárgykörét, illetve azt a számos izgalmas köztes területet, melyek az építészetet összekötik képzőművészettel, városépítészettel, örökség- és műemlékvédelemmel, rehabilitációval, régészettel, irodalommal és zenével, kultúrtörténettel, politikával, néprajzzal, vallással, szociológiával, pszichológiával, oktatással, komplexitás-elmélettel, ökológiával, klimatológiával, fenntarthatósággal és más tudományos és műszaki szakterületekkel.

Szerencsés körülménynek bizonyult, hogy az *Utóirat* a nemzet legolvasottabb építészeti folyóiratának része, hiszen az építészek ritkán bújják az egyetemi kötődésű/kiadású tudományos folyóiratokat – a képi-vizuális világhoz szokott szakemberek számára idegen az esztétikai igényt némileg nélkülöző, jobbára egyhangúnak tűnő szövegterengő, az egyes tudományterületek szakzsargonja és a gyakran igen szűk témafelvetés. Ám, ha egy ilyen ismeretanyag pörgő, ízlésesen szerkesztett képes blokkot követ tisztes vizuális távolságtartással, akkor elfogadhatóvá, sőt vonzóvá válik. Így kis túlzással megállapítható, hogy az eredetileg látszólag „ész- illetve érdekházasságot” kötött elméleti és gyakorlati rész viszonya az elmúlt tizenhét évben „szerelmi házassággá” vált, melyben a két fél egymást kiegészíti és erősíti.

Az *Utóirat* neve kicsit túl szerény. Az elmélet/történet és az építészet többi tudományos pillére nem a „gyakorolt építészeti” post-scriptumai, függetlenül az elmélet „laza státusától” az építészeti tudományok körében. Az építészetelméletnek nincs is egyértelmű meghatározása: gondolatok az építészetről? Rendbe szedett nem gyakorlati ismeretanyag az építészetről és annak kapcsolatairól más diszciplínákkal? Filozófiai műfaj, mely az építészet céljait boncolgatja, viszonyítja esztétikához, etikához, művészetelmülethez és vallásfilozófiához? Talán mindez, de annyi bizonyos, hogy az elmélet nem utólagos, nem post festum, nem kávézacc, melyből az „értők” valamit kiolvasnak. Az elmélet és a tudományos alapok az építészművészetben párhuzamosak az alkotó tevékenységével, sőt kölcsönhatásban állnak egymással, ami nem feltétlenül tudatos: racionalitásból ered, de intuíción át konkretizálódik architektonikus alkotásokban. Ebben segítette az *Utóirat* a magyar építészeket.

Jelentősége éppen abban rejlik, hogy nem céltudatos, lexikális keresés révén jutunk információhoz valamiről, amit éppen szükségesnek találunk munkánkhoz, vagy elméleti megalapozottságunkhoz, hanem hihetetlenül sokoldalú információ jön felénk, meglepetésszerűen, és felfedezzük benne azt a számos kérdést és megoldást, melyek az építészet- és várostervezés, kivitelezés és kritika során felbukkannak; vagy csak

elraktározzuk. Ez a látens információ az olvasó fejében „lerakodik”, és alkalmasint akár sokkal később is, a tervezés során hasznosul.

Hogy miért szeretem még az *Utóiratot*? A színes tartalom felül a nyílt és rugalmas szerkesztéstechnika számomra a legrokonoszevesebb. Mindenki szót kap, ha érdekes témát vet fel és ha írástudó, a sztár-szerzők és az építészhallgatók is. A felkérések is nyíltvégűek, a szerkesztők nem befolyásolják a szerzőket, nem faragják az újságot a saját képükre. Kezdetben egy-két ötlet néha elhangzik, de ezután az írás szabadon fejlődik, a szerkesztés pedig apró nyesegetésből és finomhangolásból áll.

Az *Utóirat* virtuális tanulmánykötetként is működik, bár teljességében nem online. Ízléses keresővel lelhető fel az egyes cikkek, évfolyamonként és számonként, címmel, írójokkal és nyitóképpükkel, valamint a kulcsszavakkal. Másfajta keresést tesz lehetővé a katalógus témakör oszlopa, ahol zárójelben szerepel az adott témában megjelent írások száma is. Végül, rá lehet keresni a szerzőkre is, szintén jelezve írásaik számát a „kötetben”. Ha például rákattintunk Martin Heideggerre (ő és Palladio csak vezetőknévvel szerepel), akkor megnyílik egy oldal a címmel, azaz *Építés/Lakozás/Gondolkodás*, meg az *Utóirat* száma/kelekezése és a kommentárok száma. Ez konkrétan Heidegger esetében nulla. Nem meglepő: ki is szállna vitába a mai bizonytalan világban a „legépítésibb” filozófussal, akinek az emberi lét egyet jelent a helyhez, meghatározott kultúrához való kötődéssel, azaz „lakozással”? (*Mensch sein heißt: als Sterblicher auf der Erde sein, heißt: wohnen.*)¹

Boldog századik jubileumot és hosszú életet az *Utóiratnak* – olvasóknak, szerkesztőségnek és szerzőknek!

¹ Martin Heidegger: Bauen Wohnen Denken. In: Mensch und Raum. Darmstadt 1952. 72 – 84. old.

IS POST SCRIPTUM A POSTSCRIPT? TO THE 100TH ISSUE OF POST SCRIPTUM, THE SUPPLEMENTARY PUBLICATION OF HUNGARIAN ARCHITECTURE

The column of Hungarian Architecture titled Post Scriptum has collected an exciting collection of high-standard articles in the past 17 years that could fill several volumes. With their topics these writings cover areas of architecture in the narrow sense, as well as several exciting in-between issues that connect architecture with fine arts, urban architecture, the protection of heritage and historic monuments, rehabilitation, archaeology, literature, music, cultural history, politics, ethnography, religion, sociology, psychology, education, complexity theory, ecology, climatology, sustainability, and other special fields of science and technology. Post Scriptum also functions as a virtual selection of essays, although not entirely online. Individual articles arranged according to years and issues, titles, authors, opening images and key words can be found by using a search engine with a tasteful design.